

BİR MİMAR

ddrlp architecture & design Kurucusu Boğaçhan Dünderalp: “... sadece görünürde varlar”

Geçtiğimiz günlerde “Bir (Mimari) Tasarım Süreci Anatomisi - Tasarım Fikrini Açığa Çıkarma ve Tasarım Süreci Kurma Rehberi” isimli kitabı yayınlanan ddrp architecture & design Kurucusu Mimar Boğaçhan Dünderalp’le hem söz konusu kitabı hem de yapı dünyasını konuştuk... Sistemlerin ters yüz olduğunu ve günümüzde eğitim müfredatından meslek yasalarına kadar pek çok unsurun sadece “var” gibi görüldüğünü ifade eden Dünderalp, sistemlerin çoğunun gerçek hayatta çalışmadığını ve doğru işlemediğini vurguluyor.

Geçtiğimiz günlerde “Bir (Mimari) Tasarım Süreci Anatomisi - Tasarım Fikrini Açığa Çıkarma ve Tasarım Süreci Kurma Rehberi” isimli kitabı yayınlanan ddrp architecture & design Kurucusu Mimar Boğaçhan Dünderalp ile hem kitabı hem de mimarlığa bakış açısını konuştuk...

Kitap, bilginin tasarım sürecinde nasıl kullanılabileceğini görünür kılma amacıyla hazırlanmış. Kitapta, “Bir mimari projeye dair tasarım fikirleri nasıl oluşur?”; “Bir tasarım süreci haline nasıl gelir?”; “Mimar bu süreci nasıl yönetir?”; “Ortaya çıkacak nitelikli bir mimari proje ne işe yarar?”; “Mimarlığı neden ve nasıl yaparız?” gibi soruların cevapları aranıyor. Çünkü Dünderalp’e göre buna benzer pek çok soru, mimarlık eğitiminde, stüdyolarında, ofislerinde tartışılan, yapılan işin niteliği-

nin en önemli belirleyicisi. Dünderalp, bir mimari proje ve tasarım ofisi yürüten, profesyonel mimarlık üretimi ve mimarlık eğitimi içinde, stüdyolarda, yarışmalarda bu konuları odağına almış meraklı biri olarak kitapta öncelikle “Bilgi her yerde ise ben bir tasarımcı olarak hangi ‘bilgi’yi, neden ve nasıl kullanıyorum?” sorusunu soruyor.

Kitap akademik bir formasyonda yazılmamış. Mevcut bilgiyi araştıran, derleyen, sınıflandıran, aktaran bir kitap değil; bilginin tasarım sürecinde nasıl kullanılabileceğini görünür kılmaya uğraşan bir içeriğe sahip. Bunu yaparken de tanımlanmış, formüle edilmiş yöntem sunmaktan çok, farklı yaklaşımların kökenindeki ortaklıkları, tasarım sürecinde çalışır bir model olarak araştırıyor. Bu yönüyle de bilgi amaçlı değil, bilgiyi kullanma amaçlı. Kitapta bu yak-

laşımın derinleştirilmesi, herkese yönelik bir rehber hâline getirilmesi hedeflenmiş.

Kitap ve Dünderalp’in mimarlık hakkındaki görüşlerine geçmeden önce biraz kendisini tanıtmakta fayda görüyoruz... 1974, Aydın doğumlu olan Boğaçhan Dünderalp, 1997’de Dokuz Eylül Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Mimarlık Bölümü’nden mezun olmuş. Öğrencilik yıllarında Nevzat Sayın (NSMH) ve Tamer Başbuğ (TH&idil) ile çalışmış; Türkiye Mimarlık Öğrencileri Buluşmaları ve Torbalı Metropolis Kazı Çalışmaları’nda yer almış. Öğrenci yarışmalarında çeşitli ödüller kazanmış; Archiprix Türkiye 1997 Bitirme Projeleri Yarışması’nda mansiyon almış. Kendi ofisini kurmadan önce, 1999-2005 yılları arasında Yapı Merkezi’nde yapı sistemleri tasarımı ve uygulamaları üzerine çalışmış. 1999’da geliştirilmesine katkıda bulunduğu ve 2003 yılına kadar yürüttüğü fab-tek® sistemi ile Yapı Merkezi, TÜBİTAK-TTGV-TÜSİAD Teknoloji Büyük Ödülü finalisti olmuş. Arkitera Genç Mimar Ödülü (2004), Ulusal Mimarlık Ödülleri (1998, 2006) ve YEM (Yapı-Endüstri Merkezi) Ödülü (2008) başta olmak üzere birçok ulusal ödül kazanmış. Projeleri ve çalışmaları Mies van der Rohe, Ağa Han ve İakov Chernikov ödüllerine aday gösterilmiş. Eserleri ve

çalışmaları birçok kitap ve yayında yer almış. 2010-2014 yılları arasında Kuzguncuk Bostanı'nın korunması ve iyileştirilmesine yönelik katılımcı modellerle gerçekleştirilen projede görev yapmış. Çalışmaları ve röportajları farklı yüksek lisans ve doktora tezlerine de kaynak olmuş. Ulusal Mimarlık Sergileri ve ulusal yarışmalarda jüri üyeliği yapan Dünderalp, 2005'ten bu yana ddrp adlı mimarlık ofisini yönetiyor; farklı üniversitelerde yarı zamanlı öğretim görevliliği ve tasarım stüdyosu yürütücülüğü yapıyor. Dünderalp, mimari bilgi alanındaki çok yönlü duruşu ve farklı ölçeklerdeki tasarım araştırmalarıyla çözüm stratejileri geliştiren ddrp'deki mimarlık pratiğinin yanı sıra konferanslar, jüri üyelikleri, atölyeler, yazılar, röportajlar, sergiler ve yayınlarla da üretimlerini sürdürüyor...

İşte kısa kısa Boğaçhan Dünderalp'in kitap, mimarlık ve yapı dünyasına ilişkin düşüncelerinden bazı paragraflar...

Biriktirdiklerimi rafine haline getirmeye çalıştım

"Bir taraftan mimarlık mesleğini icra ediyorum, diğer taraftan da yaklaşık yirmi yıldır okullarda dersler veriyorum; programlara ve stüdyolara katılıyorum. Pandemi döneminde biliyorsunuz, stüdyolardan ekranların başına dönmek zorunda kaldık. O süreç bittikten sonra tekrar stüdyolara döndüğümüzde şunu fark ettik: Pandemi bize bazı pratiklikler kazandırmış olsa da mimarlık eğitimi için çok da uygun bir ortam yaratmamış... Stüdyoda bağlam, yer, ana fikir gibi kavramlar üzerine konuşurken aslında ilginç bir durum ortaya çıktı. Aynı dili konuşuyor gibiydik ama aynı şeyleri anlamıyorduk. Oysa mimarlık stüdyosu özünde birlikte öğrenilen bir ortam. Bir araya geldiğiniz, tartıştığınız, birbirinizden

öğrendiğiniz; çizerken, yazarken, maket yaparken sürekli karşılıklı enformasyona maruz kaldığınız bir yer. Yani bireysel performansın olduğu ama aynı zamanda kolektif üretimin gerçekleştiği bir ortam. Zaten mimarlık pratiğinin kendisi de böyle. Mimar mühendislerle, danışmanlarla birlikte çalışır; süreç birlikte ve ortak bir amaç için kurulur. Toplumsal ve sosyal ilişkilerle yaşamı ve mekânı birbirine entegre etmeye çalışan bir hedef vardır. Bazen de bir durumu açığa çıkarmak, görünür kılmak gibi bir derd. Fakat stüdyolarda süreç kurma konusunda ciddi bir kafa karışıklığı olduğunu gözlemledim. 'Nereden başlanır? Nasıl yaklaşılır? Asıl önemli olan nedir?'. Bu gibi temel soruların çoğu zaman net bir karşılık bulamadığımı gördüm. Bu yüzden kendime şu soruyu sormaya başladım: Mimarlık jargonu ve düşünsel zemini yeniden kurmak için ne yapılabilir?.. Hem ofisinde hem de okullarda bu deneyimi yaşayan bir mimar olarak, şimdiye kadar biriktirdiklerimizi yorumlamak ve bu konuda bir aksiyon almak istedim. Araştırmak, sorular sormak, bunları bir yöntem ve metodolojiyle açığa çıkarmak; iş birlikleriyle üretip bir projeye dönüştürmek, sonra da bu projeyi uygulama süreçleriyle birlikte yeniden mimarlık bilgi alanına, mimarlık okullarına ve stüdyolara geri taşımak... Benim için çok önemli olan şey bu. Aslında bunu bir döngü olarak görüyorum. Bu döngünün kendisi çok kıymetli; çünkü farkındalığı sürekli canlı tutuyor. Öğrencilik yıllarımdan bu yana farklı alanlardan beslenmeye çalıştım. Öğrenci ortamları, okul, eğitim dışı etkinlikler, yarışmalar, jüriler... Bütün bunlardan çok şey biriktirdim. Bu birikimleri görünür kılmamanın bir yolu olarak da bu döngüyü düşünebiliriz. Mimarlık tasarım süreci de ayrıca çok önemseydiğim bir konu. Mimarlığın öğretilbilir ve öğre-

nilebilir doğasını araştırmak ilgimi çekiyor. Hepimiz biliyoruz ki mimarlığın didaktik, tekil bir metodolojisi olamaz. Ama farklı yaklaşımlar kurabilmek için sizi özgür bırakan alanlar vardır. Biriktirdiklerimi rafine hale getirmeye çalıştığım bu kitap da aslında tam bu noktadan hareket ediyor. Farklı yaklaşımlara açık bir biçimde, tasarım sürecindeki temel konuların rollerini ve aralarındaki hiyerarşileri araştırıyor. 'Nasıl?' sorusundan önce 'Ne?' ve 'Neden?' gibi soruları sorarak tasarım sürecini tartışmaya açıyor..."

Bu kitabın da kendine özgü bir deneyimi olmasını istedim

"Yazıp çizmeye başladım ve sonuçta maddelerden oluşan metinler ortaya çıktı. Aynı zamanda birtakım eskizler de kitabın içeriğinde yer aldı. Kısa paragraflardan oluşan, boşluklu; eskizler ve eskiz altı el yazılarıyla desteklenen, okura boşluk ve zaman veren, derdini okuyucuya rahat bir alan bırakarak anlatmaya çalışan bir kitap ortaya çıktı. Bugün okuma ve kitaplarla ilişki kurma biçimleri günden güne değişiyor. Bu kitabın da bu anlamda kendine özgü bir deneyimi olmasını istedim. Kısa kısa, farklı zamanlarda okunabilmesinin yanında, vakit varsa kısa bir sürede tümüyle de rahat okunabilen bir kitap. Modüler bir yapıya sahip; sırasız da okunabiliyor. Hatta sadece eskizlere ve altındaki el yazısı metinlere bakarak bile birçok temel konuyu yakalamak mümkün. Kitabın içinde 'Bu kitap nasıl okunabilir?' diye bir bölüm bile var. Akademik, alıntı ve referanslara dayalı bir kitap değil; tümüyle deneyimler üzerine kurulu olduğu için bir felsefe, düşünce ya da deneme kitabı gibi de okunabilir. Bunların hepsine açık. O yüzden arkasında alıntı kaynakları yerine bir okuma listesi ve bir kaynakça var. Bende birikmiş pek çok insanın ve deneyimin süzgecinden geçmiş, yazılı ve test edilmiş bir içeriğe de sahip. Açıkçası benim de dönüp dönüp baktığım bir kitap oldu. Pandemi sonrasındaki süreçte, yazım aşamasında okulda öğrencilerle bütün bunları iki yıl boyunca test etmeye de çalıştım. En azından bir faydası olup olmadığını, bir karşılığı olup olmadığını, çalışıp çalışmadığını gözlemleme fırsatı buldum. Gelen geri bildirimlerle birtakım düzenlemeler yaptım. Bu şekilde kitabın içeriği zamanla, okumalarla evrildi ve yavaş yavaş rafine oldu..."

Mimarlık benim için bir bilgi alanı

"Mimarlığı sadece bir proje oluşturmak, çizmek ya da uygulamaya dair profesyonel veya akademik bir dünyaya sıkışmış bir disiplin olarak değil; düşünsel katmanları olan bir 'bilgi alanı' olarak görüyorum.

Lüteburgaz Yıldızları Futbol Akademisi

BİR MİMAR

Mimarın rolüne, elindeki araçları ve yöntemleri nasıl kullandığına kafa yoruyorum. Böyle bir bilgi alanı olarak düşündüğünüzde; araştırmak, üretmek, insanın yaşamı, mekân ve yer kesişimindeki pek çok alanı bizim ilgi alanımız hâline getiriyor. Meraklı ve ilgili bir insan olarak kendimi o cesaretle bu alanların içine atıyorum. Bu da farklı mimarlık pratikleri içinde yer alma fırsatı sunuyor. Yazıp çizme dünyası da bunun bir parçası. Yani bütün bu deneyimi yazılı ve çizili hâle getirmek, arşivlemek, bir kenara koymak ve tekrar dönüp bakabilmek nasıl mümkün olur, bunu da sürekli kendime soruyorum. Yazıp biriktirmedığınız zaman her şey hafızanızda kalıyor. Zamanla siz de değişiyorsunuz, hafızanız da sizi yanıltabiliyor. Oysa zamanında arşivleme imkânı, yeni bir şey yaptığınızda ya da üzerine bir şey koyduğunuzda süreçlerinizi izlenebilir ve görünür kılma fırsatı veriyor. Geriye dönüp baktığımızda da bu size ayrı bir bilgi ve güç sağlıyor. Yani kendi kaynaklarınızı oluşturmuş ve o kaynaklara erişim imkânına kavuşmuş oluyorsunuz. Dolayısıyla projelerin kendisi ve belgelenmesi kadar, bütün bu yolculuğun arkasındaki fikirler, motive eden şeyler, ilişkiler sistemi ve işin toplamındaki felsefeye baktığımızda; kendi içinde tutarlı ve anlamlı bir ilişkiler sistemi kurulabilip kurulamadığını da görebiliyorsunuz. Bu kapsamda benzer konuları projelerimizden oluşan bir kitapla da anlatabilirdik; ama o zaman sadece ofisin üretimlerinin görünen doğasını ve sonuçlarını gösteren bir şey olurdu. Böyle bir kitap da ister istemez başka bir bağlamın

parçası olarak okunurdu. Oysa biz, başka türlü de üreten ve merak eden bireyler olarak; yazın gibi üretim alanlarını, eğitim gibi metodolojik katkıları ve daha fazlasını bir bütün içinde, kendi bağlamlarını kaybetmeden ifade etmeyi önemsiyoruz. Kitabın, ofisimizin ve benim mimarlık okullarına gidişimin 20. yılına denk gelmiş olması da planlanmamış ama ayrı bir heyecan yaratan bir durum oldu...”

Yolumu bulmamı sağlayan en önemli unsur, ailemin sunduğu özgürlüktü

“20. kuruluş yılımız olmasının yanında oğlumuzun da mimarlık eğitimine başladığı bir yıldır 2025. Eşim de mimar olmasına rağmen meslek seçiminde ona hiçbir yönlendirmede bulunmadık. Çünkü kendi mimarlık yolculuğumda da en önemli unsur, ailemin bana sunduğu özgürlüktü. Kendi seçimlerimi ve bu seçimlerin karşılığında aldığım sorumlulukları deneyimleyerek kendi yolumu inşa ettim. Bana hazır verilmiş bir şey ya da sunulmuş bir veri olmadığı için bu bana farklı bir güç verdi. Ailemin sağladığı en iyi olanak, bana sundukları özgürlük alanıydı. Oğlumuz için de yapabileceğimiz en iyi şeyin bu olduğuna kanaat getirdik. Kendi seçtiği alanda, o özgürlüğü keşfetmesi için ona alan açmayı tercih ettik. Tabii ki farklı avantajları olacak, çünkü küçük yaşlardan beri bu ortamlarda bulunuyor. Ben ise mimarlık okuluna girdiğimde, önümde keşfetmek durumunda olduğum koca bir dünya vardı. Böyle bir durumun oğlumuz için de fark-

lı bir deneyim olacağını düşünüyorum ve elbette, farklı zorlanışları da beraberinde getirecek...”

Meslekler ve kurumlar sadece görünürde varlar

“Günümüzde üniversitelerden eğitim müfredatlarına, meslek yasalarından mevzuat ve kanunlara kadar pek çok düzenleme var gibi görünüyor; ama gerçek hayatta oldukları gibi çalışmıyorlar. Sistem işlemiyor. Meslekler ve kurumlar asıl işlevlerini olmaları gerektiği şekilde yerine getiremiyor. Görünürde varlar, ama pratikte bir şekilde kullanılıyorlar. Bu unsurların işletilmesinde büyük sorunlar var. İşlemesini sağlayacak araçlar, kurumlar ve iletişim düzlemi kaymış durumda. Böyle olunca pozisyon almak, duruş geliştirmek ve kendi alanında üretim yapmak için zeminin oluşması da biraz zorlaşabiliyor. Mesela mimarlık bir disiplin ve disiplinin içinde pek çok şey yapılabilir. O yüzden mimarlık eğitiminin bir disiplin olarak büyük bir potansiyel açılımı var. Doğrudan profesyonel olarak proje, tasarım ve uygulama yapılabildiği gibi, bu bilgi alanını kullanarak sosyal bileşenleriyle değerlendirerek farklı üretimler de gerçekleştirilebilir; farklı kurum ve organizasyonlar içinde de yer alınabilir. Bugünün dünyasında, belli alanlarda biriktirilmiş bilgiye, belli alanlarda yapılan araştırmalara ve sürekli deneyim üreten bir çalışma düzeyine ihtiyacımız var. Üstelik bu deneyimin kendisi, geri dönüp bu alanı beslemeye de imkân tanıyor. Oysa basit, tanımlı çalışabilir modeller bile çoğu zaman işlemiyor.

İstinyePark Performans ve Çocuk Merkezi

Örneğin bir proje için bir konu geliyor; masamıza ulaştığında genelde yeterince tanımlı değil ya da 'tanımsız' oluyor. İşveren için bir tanımlı varmış gibi görünüyor: bir arazi, bir yer, bir büyüklük, bir niyet... Ama konu sizin masanıza geldiğinde taleplerin gerçek bir ihtiyaç olup olmadığı, daraltılmış bir perspektifle yalnızca belirli bir şeye odaklı olması; yasal mevzuatların yorumlara açık ve esnetilmeye müsait olması gibi nedenlerle çok karmaşık hâle gelebiliyor. İşimizi, talep edilenin ve görünenin ötesinde bir bağlamda yürütmemiz gerekiyor. Çünkü proje, insana, yaşama ve çevreye etki ediyor; kısa bilgilendirmelerin ötesinde bir anlam taşıyor. Biz de o kısa bilgilendirmeyi açık yeniden tarif etmek zorundayız: Bunu neden yapıyoruz, ne amaçlı olacak, etkisi ne olacak gibi sorulara yanıt arıyoruz. Bu süreçte tasarımcı olarak sizin de bilgilendirmeyi yeniden değerlendirmeniz, yorumlamamız gerekiyor. Talep edilenin birden fazla yolu var; bunları soruyoruz. Bazen işin sahibi bile nasıl karar vereceğini bilmiyor. Biz de proje sürecini uzatarak birlikte test etmeyi ve önceden fizibilite yapılmasını öneriyoruz. Kısayolların denendiği, bilgi ve çalışma konusunda sorumlulukların alındığı iş modellerinin az tercih edilmesi; daha pratik ve hızlı çözüm isteğinin ise sistemleri çalışır kılmaktan öte kilitlediğini pek çok kez deneyimledik ve gözlemledik. Bu yüzden hâlâ çalışır ve hesap verilebilir olan üzerine sabırla durmaya devam ediyoruz..."

“Bütünü” kavramı mimarlara ihtiyaç var

“Sistemler bugün biraz ters yüz olmuş durumda. Günümüzde mimarlık, çoğu zaman gerçek insani ihtiyaçları karşılamak yerine belli bir hasılatı ya da metrekareyi karşılayacak üretimin peşinde koşulan bir mesleğe dönüşmüş gibi görünüyor. Oysa özellikle pandemi sonrasında açığa çıkan temel mekân ihtiyacına niceliksel boyutlarıyla değil, düşünülmüş niteliksel boyutlarıyla bakmamız gerekiyor. Bu nitelikleri gerçekten karşılayan bir üretim ise çoğu zaman ortada yok. Oysa mimarlık; insanla, yerle, doğayla ve daha birçok unsurla kurulan derin ilişkileri içerir. Bu niyetleri anlamak çok önemli. İkincisi ise bu ilişkilerin rollerini doğru kurabilmek. Çok basit bir proje talebiyle gelindiğinde bile, o projenin neden, nasıl ve hangi yöntemle hayata geçirileceğini sorgulamak durumundayız. Bugün projelerde o kadar çok kavram boşta ve kimin ne yaptığı o kadar belirsiz ki... Herkes her şeyi yapıyor, herkes birbirinin kuyruğuna basıyor. Mimarın rolü bile her zaman net olmayabiliyor. Bu tarifler, roller ve süreçler açık olmadığı; bunlara dair re-

gülasyonlar da sağlıklı işlemediği için pek çok şey olması gerektiği gibi gerçekleşmiyor. Dolayısıyla bir iletişim dili kurmak ve netlik kazandırmak gerekiyor. Mimarlık eğitimi almış ve bu alanın herhangi bir yerinde çalışacak herkesin ortak bir dil yakalayabileceği ortak temellere ve bir zemine ihtiyacımız var. Bizim gençliğimizde buna 'etik' denirdi. Bugün ise sanki 'etik ötesi' bir durumla karşı karşıyayız. Etik bunun içinde bir parça olabilir; ama asıl mesele, bir işin gerektiği gibi yapılması ya da belli bir niteliğe ulaşması için nelerin mümkün olduğunu soran insanların ortak bir kararlılık geliştirmesi. Bu nasıl mümkün olabilir? Sürekli oyunun kurallarının değiştiği bir ortamda, oyuna kapılmadan; bütün bunları ne için yaptığımızı ve sonuçlarının etkilerini değerlendirerek bir pozisyon almak gerekiyor. Bunun için de güçlü bir bakış, bir vizyon, sağlam bir arka plan; değerlendirme ve sorgulama yeteneğiyle birlikte bir yaklaşım kurma becerisi şart. Dolayısıyla herkes mimarlık eğitimi aldıktan sonra profesyonel mimarlık yapmayabilir. Ama mimarlık alanı içindeki bütün bu disiplinler düşünüldüğünde, bizim asıl ihtiyaç duyduğumuz şey; bütünü kavrayabilen, buna ilişkin bir yaklaşım geliştirebilen ve o yaklaşım içinde gerekli rolleri üstlenebilen meslektaşlar..."

Mimarlık neye muktedir?

“2005 yılında ofisi açtıktan sonra bu yana araştırdığım, kafa yordüğüm ve sunularımda sıkça ele aldığım konulardan biri 'Mimarlık neye muktedir?' sorusu. Bu soru, birçok projemizde ve içinde bulunduğum pek çok durumda sürekli tartıştığım bir mesele. Üretim alanlarımızda ve yaptığımız her işte mimarlığın ve mimarların neye muktedir olduğu sorusunu soruyoruz. Yapılacak işin hayata dair hangi yeni olasılık-

ları barındırdığı, bir mimar olarak rolümün ne olduğu, nasıl bir yaklaşım kurduğum, bu yaklaşım içinde hangi araçları kullanacağım, bu araçları kullanırken kimlerle ve nasıl bir iletişim içinde olacağım ve bütün bunların sonunda ne için yapılacağı... Bu çerçeveyi kurmaya başladığımda isim de aslında rahatlıyor. Çünkü alternatif bir eğitim modelinin karşılığı olan bir okulun üretilmesinden Lüleburgaz'da bir çocuk akademisine kadar pek çok işte önce şu soruların peşine düşüyoruz: Yaptığımız iş gerçekte ne işe yarayacak, neye hizmet edecek? Bunun gerçekleştirilmesi için neye ihtiyaç var? Ve ben bir mimar olarak bunun ne kadarının içinde yer alabiliyorum?.. Aksi takdirde kendinizi sadece proje çizen birine indirgemiş oluyorsunuz. Oysa hayat bunun ötesinde. Konu yalnızca çizmek ya da en iyi programlarla işin teknik kısmını çözmek değil. Çizdiğiniz çizimin arkasında olması gereken bilgi, kurgu ve oradaki hikâye çok daha önemli. Aslında mimar olarak, işin çizimi, teknik dokümantasyonu ve organizasyonunun ötesinde; o işin bulunduğu bağlamdaki rolünü okuyabilmek ve buna göre bir yaklaşım geliştirebilmek kıymetli. Buradan baktığımda, mimarlığın neye muktedir olduğu sorusunu daha ontolojik bir yere çekiyorum. İnsan yerleşerek sosyalleşebilen bir varlık. Sosyalliğini de yerleştikten sonra kazanıyor. Ama yerleştiği yer ister bir doğa parçası ister zaten var olan bir kültürel çevre olsun, her zaman kendine ait bir hafızası, arka planı ve kültürü var. Siz insan olarak oraya gittiğinizde, sizden önce yaşanmış pek çok hikâyeyle karşılaşılıyorsunuz. Orayla nasıl temas kuruyorsunuz, nasıl ilişkiliniyorsunuz? Kurduğunuz bağın niteliği iyileştirici mi, katkı sağlayıcı mı, yoksa bozucu mu? Böyle baktığınızda yaptığınız işin sorumluluğu da çok büyüyor. Bu noktadan bakınca

BİR MİMAR

mimarlığın neye imkân sağladığı, hangi olasılıkları mümkün kıldığı gibi pek çok soruya, 'neye muktedir olduğu' bağlamında yaklaşmaya başlıyorsunuz. Ve olasılıklar dünyası, üzerinde çalışılması gereken önemli bir alan hâline geliyor. Bizim çıkış noktamız da bu olduğu için 'Ne mümkün?' sorusuna çoğu zaman 'Her şey mümkün' noktasından bakabiliyoruz. Yeter ki orada gerçekten mümkün olanı araştırma cesaretini gösterelim..."

Mesele yalnızca bilgiye erişmek değil; o bilgiyi nasıl kullanabildiğimiz

"Mimarlık eğitimi aldığım yıllar, elle çizimin hâlâ temel olduğu bir dönemde. Zamanla teknolojik araçlar genişledi, imkânlar arttı. Ama bütün bu değişimlerin içinde, beni hâlâ en çok besleyen şey aslında bu işin çok daha temelde duran düşünsel alanı oldu. O düşünsel alanı besleyen unsurlar ise kendi disiplinimi etkileyebileceğini düşündüğüm her tür konu. Farklı yaratıcı alanlardaki üretim biçimleri... Bir tiyatro sahnesinin tasarlanmasıyla bir oyuncağın tasarlanması ya da bir yönetmenin filmini nasıl kurduğunu, neyi dert edindiğini gibi pek çok şey buna dahil. Felsefe, dil... İlgi duyduğum alanlar oldukça geniş. Bir taraftan tasarım ve sanat alanlarında üreten insanların dünyalarını merak ederim; onları okurum, yaklaşımları ilgimi çeker. Bunun dışında her türlü yeniliği de takip etmeye çalışıyorum. Bunların hepsi beni besleyen kaynaklar. Bedensel ve kişisel olarak farklı perspektifler açabilecek eğitimlere de katılıyorum. Burada işin yal-

nızca kendisine değil; perspektifine, arka planına ve kurgusuna bakıyorum. Ailemde müzikle ilgilenen pek çok insan vardı; babam da bunlardan biriydi. Bu yüzden müzikle büyüdüm. Ama hayatımda hep olmasına rağmen uzun süre hiçbir enstrüman çalmadım. Son zamanlarda ise bas gitara merak sardım. Müzik ile mimarlık aslında birbirine çok benziyor. İşin metodolojik boyutları var ama onu aşan üretim alanları da mevcut. Bu alanlar arasındaki ilişkiler beni çok ilgilendiriyor ve bunu pratikte deneyimlemek de hoşuma gidiyor. Bugün bilgi, elimizdeki teknolojik imkânlar sayesinde her yerde. Ama mesele yalnızca bilgiye erişmek değil; o bilgiyi nasıl kullanabildiğimiz. Benim dünyamda asıl soru şu: Bütün bu bilgi dünyası nasıl bir üretime dönüşebilir? Bu bilgiyi nasıl kullanırım? Dolayısıyla derdim, beslendiğim tüm bu kaynakları hem kendi disiplinime hem de özel hayatıma nasıl taşıyabileceğim..."

Nasıl bir mimar olacaktım?

"Mimarlığı seçtim; aslında mimarlık dışında başka bir opsiyonum da yoktu zaten... Tekstil tasarımcısı olan babam sayesinde tasarım dünyasına hep ilğim vardı. Ama biraz özgür olabileceğim, kendimi keşfedebileceğim; bana hazır sunulmuş bir dünyanın içinde değil, farklı bir alandan ilerleyebileceğim bir yol arıyordum. Bu yüzden mimarlık bana cazip geliyordu. Mimarlığın mekânsal yaklaşımı da ilgimi çekiyordu. Kendi dünyamda bir şeyler üretmeye meyilli biriydim. Ama mimarlık öyle kapalı bir alan değil; aksine sizi o nispeten kapalı dünyadan çıkaran bir disiplin. Mimarlığı biraz da bu yüzden istemiştim. Yoksa kendi kendime kapanma ihtimalim de vardı. Mimarlık okurken, takip ettiğim dergiler sayesinde mesleğin teorik tarafına da yöneldim. Mimarlık kimliğinin bu kadar çeşitlendiği bir alanda nasıl bir mimar olacağım sorusu üzerine düşünmeye başladım. Aslında mimarlık eğitimin boyunca katıldığım öğrenci buluşmalarından yarışmalara, kurduğum profesyonel ilişkilere kadar pek çok yerde bunu test ediyordum. Kendi rotamı çizmeye başladığımda, aslında özgür olduğumu ve ne olmak istiyorsam önce kendimi keşfederek ona dönüşebileceğimi fark ettim. Hocalarımın istemesine rağmen akademik kariyer bana cazip gelmiyordu. Türkiye'de bunun kişiyi sınırlayan bazı tarafları olduğunu düşünüyordum. Kendi tasarım ofisini açmak bana en makul yol gibi görünüyordu. Özel işler alabileceğim bir sosyal çevrem ya da beni besleyen bir ortamım da yoktu. Sadece yarışmalar üzerinden iş yapan bir mimar olmak da istemiyordum. Bir tasarım ofisi açıp kendimi keşfedecek-

sem, bunu en başından başlayarak yapmak istiyordum..."

Yapı Merkezi ve NP12 Evleri...

"O yüzden mezun olduktan sonra yüksek lisans yapmak ya da bir mimarlık ofisinde çalışmak yerine Yapı Merkezi'nde çalışmaya başladım. Yapı üretiminin nasıl gerçekleştiğini öğrenmek istiyordum. Böylesine büyük bir firmada mühendisler, mimarlar, büyük bir organizasyon ve şantiyeler vardı. Bütün bunların içinde olmak gerçekten çok öğretici oldu. 1999 depremi yeni yaşanmıştı. Sökülüp takılabilir ahşap okullar, deprem bölgeleri için geliştirilen konutlar derken, ben bir yandan yapı sistemlerini araştırıyor, bir yandan da mühendislik ve farklı uzmanlıklarla birlikte projelerin nasıl geliştirildiğini görebiliyordum, uygulama ve test süreçlerinin içinde birebir yer alabiliyordum. Yapı Sistem Geliştirme Grubu diye bir birim kurulmuştu. O grubun içinde nispeten bağımsız bir rol üstlendiğimi söyleyebilirim. Şansım, gerçekten çok özel bir zamana denk gelmekti. Bu sayede doğrudan bazı özel projelerin içine dahil olabildim. Araştırma projelerinin içinde yer almam, araştırmaya olan merakım ve üretme isteğim birbirleriyle örtüşüyordu. Bu merakım, Yapı Merkezi'nin kurucuları olan Ersin Arıoğlu ve Köksal Anadol'un da ilgisini çekmişti. Onlarla doğrudan çalışarak, şirket içinde geliştirilen pek çok projeye onların vizyonu doğrultusunda dahil oldum. 2000'lerin başlarında uluslararası iş birlikleri yapılırken, Türkiye'de ekoloji ve sürdürülebilirlik konuları henüz sektörün gündeminde değilken bu yenilikçi kavramlarla tanışma fırsatı buluyordum. Örneğin o yıllarda ödül kazandığım NP12 Evleri, bütün bu bilgi ve deneyimlerin bir araya geldiği bir proje oldu. Yapı Merkezi'ndeki o verimli yılları, kendi ofisimi açma hayaliyle sonlandırdım. Ayrılırken de bir jest olarak NP12 Evleri projesini bana verdiler. Ben bu projeye 'ikinci bitirme projem' diyorum. Yaklaşık iki yıl süren tasarım ve uygulama sürecinin sonunda, ilk işimle Genç Mimar Ödülü, Ulusal Mimarlık Ödülleri Yapı Dalı Ödülü ve Mimarın İlk Yapısı Ödülü gibi ödüller alarak kendi mimarlık kariyerime başlamış oldum. O günden bu yana da kendi yolumu keşfede keşfede, araştırarak ve ilgi alanlarımı geliştirerek ilerlemeye çalışıyorum..."

Ofis olarak hikayeleri bağlayan, ara kesitte duran bir yerdeyiz

"Biz sadece veriler üzerinden proje çizen bir ekip olmamaya gayret ediyoruz. Hikâyeyi başka bir yerden kurarak, onun nesnesini üretmekten çok o hikâyenin var olabilme koşullarını tasarlamayı önemsi-

yoruz. Bir şeyi belirli standartlar üzerinden üretmekten ziyade, üretme tekniğini, metodolojisini ve yaklaşımını her defasında içinde bulunduğu bağlama göre tasarımın bir parçası olarak yeniden kurmayı önemsiyoruz. O yüzden biz aslında henüz veriler, yapılacaklar tam netleşmemişken ‘bunu nasıl yapacağız, kiminle çalışmalıyız’ soruları sorulduğunda akla gelen mimarlar olmaya başladık. Özellikle de okul projelerinde. Örneğin bir okul nitelikli bir eğitim felsefesine sahip ama ona uygun bir mekân yok. Standart bir mekân içinde bunu gerçekleştirmeye çalışıyorlar ve o zaman da işler yürümüyor. Felsefe ile mekân birbirini tutmuyor. Bu noktada biz bütün bu hikâyeleri birbirine bağlayan, ara kesitte duran bir yerde oluyoruz...”

Şantiyeler... Hataların görünür olduğu yerler...

“Şantiyeler somut şeylerin hayata geçtiği yerler. Sahada olup bitenlerin gerçekten projenin hedefine uygun ilerleyip ilerlemediğinin görüldüğü ortamlar. Projenin öngörmediği, sınırlarının dışına çıkan sürpriz konuların ortaya çıkabildiği ve hataların görünür olduğu bir alan. O noktada bir detay doğru çözülemediyse; bir seçenek olarak kırıp döküp yeniden imalat yapmak, şantiyede yeni bir çözüm geliştirmek ya da ortaya çıkan durumun mantığına uygun yeni bir yaklaşım kurmak gerekebilir. Mimar olarak her duruma hazırlıklı olmanız beklenir. Bu yüzden şantiye bizim için yer, uygulamacı, proje ve bütün aktörler arasındaki iletişimin görünür olduğu önemli bir alan. Kâğıt üzerinde bir proje ve tasarım süreci varsa sahada da yapım süreci var. Tıpkı tasarım süreci gibi girdileri, çıktıları, tartışmaları ve kendi içindeki esneklikleri barındıran; yapının görünür olduğu ve projenin test edildiği bir yer diyebiliriz şantiye için...”

Modüler yöntemler yapıların sağlıklı bir şekilde iyileştirilmesi için ciddi bir fırsat

“Son dönemlerin popüler konularından biri de modüler inşaat. Benim de Yapı Merkezi’nde tecrübe ettiğim bir alan. Yapıların bazı kısımlarının fabrikada, nitelikli üretim koşullarında üretilmesinin önemli avantajları var. Hele ki Türkiye’de nitelikli yapı üretimi için gerekli kadro ve unsurların problemleri olduğu bir ortamda bu daha da önem kazanıyor. Yapım sürecinin yeterince denetlenemeyeceğini düşündüğümüz ya da istediğimiz niteliğin sağlanamayacağına kanaat getirdiğimiz durumlarda tasarımı modüler ve endüstriyel sistemlerle kurmaya daha meyilli oluyoruz. Çalışmalarımızın çoğunda müm-

künse sistemin modüler ya da ön üretimli olması; belli bir kalite ve niteliğin önceden denetlenebilir çözümler içinde üretilmesi ve sök-tak imkânı sunması gibi önceliklerimiz var. Bu yöntem bütçenin, kalitenin ve birçok teknik konunun daha kontrollü şekilde yönetilebilmesini sağlayan hızlı bir üretim modeli. Şimdilik daha çok deprem sonrası hızlı konut üretimleriyle ilişkilendiriliyor ama aslında niteliksiz yapı stoğunun hızlı ve sağlıklı biçimde iyileştirilmesi için de çok önemli bir fırsat sunuyor.”

İnşaat bütünsel bir iş; bir parçasını iyi yapmak meseleyi çözmüyor

“Yapı malzemesi üreticileri kendilerini geliştiriyor; inovatif ve sürdürülebilir ürünler ortaya koyuyor, ürün yelpazelerini genişletiyorlar. Fakat eksiklik çoğu zaman sipariş sonrası verilen hizmette ortaya çıkıyor. Doğru malzemenin gelmesi, doğru malzemenin doğru şekilde uygulanması, uygulama sonrası sağlıklı hizmet alınabilmesi ve gerektiğinde teknik destek sağlanması süreçlerinde bazı aksaklıklar yaşanabiliyor...”

“Oysa inşaat bütünsel bir iş. Bunun bir parçasını iyi yapmak meseleyi çözmüyor. Kâğıt üzerinde her şey mükemmel olabilir ama uygulama aşamasında bir problem çıktığında ürünün arkasında duran firma sayısı maalesef çok fazla değil. Bütünsel bir profesyonellikten söz etmek zor. Metrekare maliyeti yüksek ürünlerde bu durum biraz daha az görülse de hizmet kalitesinin her üründe standart hâle gelmesi gerektiğine inanıyorum...”

Mimari bütünsel bakış açısından kopmamalıdır

“Disiplinler arası iletişim ve danışmanlık konusu son yıllarda daha görünür hale geldi. İnşaat sektöründe danışmanlık kurumunun popülerleşmesi ve gerekliliğinin anlaşılması aslında büyük bir avantaj. Eskiden projelerde akustik, deprem mühendisliği ya da sürdürülebilirlik gibi unsurların çok da gerekli olmadığı düşünülüyordu. Profesyonel danışmanlık ve uzmanlık alanlarında derinleşme, projelerde çitayı ve niteliği yükseltiyor. Problem ise bazen mimarın bu alanlardan geri çekilmesi. Oysa mimar bütünsel bakış açısından kopmamalıdır. Bileşik bir tasarım anlayışı şarttır. Mimarın görevi yaptığı tasarımda bir iletişim dili kurmaktır. Dolayısıyla tüm alanlara dair temel bilgiye sahip olması, uzmanlarla iletişim kurabilmesi ve projenin bütünlüğünü birlikte yürütebilmesi gerekir. Mimar, hangi uzmanın ne zaman devreye gireceğine, onlarla ne konuşulması gerektiğine ve hangi yönde hizmet alınacağına hâkim olmalıdır. Tasarımın arkasındaki düşünceyi doğru aktarabilirse yapı da tasarlandığı anlayış doğrultusunda inşa edilebilir. Tasarım aslında bir iletişim dilidir. Tasarım yaparken yalnızca bir nesne ya da bir bina tasarlamazsınız; bir süreç tasarlıyorsunuz ve o sürecin de kendine ait bir dili vardır. Eğer o dil kendi argümanlarını, nedenselliklerini ve referanslarını doğru kurmuşsa projedeki tüm aktörler bu dilin içine girerek üretim yapabilirler. Ama mimar bu dili kurmamışsa, tasarım süreci böyle bir çerçevede ilerlemiyorsa ve tek referans para, bütçe ve müşterinin isteği haline gelmişse ortada ciddi bir problem var demektir.” ◀